

**Αγία
Ευθυμία,
9 Απριλίου
1943**

Η Μάχη της Αγια-Θυμιάς, Μαρτυρία

Η ΑΓΙΑ ΘΥΜΙΑ είναι δεν είναι δέκα χιλιόμετρα από την Άμφισσα και πάνω στη δημοσιά για το Λιδωρίκι. Ο προπολεμικός δρόμος Αθήνα – Αργίριο - Ιωάννινα. Στην αρχή της Κατοχής τα Ιταλικά και τα Γερμανικά αυτοκίνητα ανεβοκατεβαίνανε καθημερινά το δρόμο αυτόν, όπως το καλούσε η υπηρεσία τους.

Και τα χωριά πάνω στο δρόμο πληρώνανε κάθε μέρα το πήγαινε-έλα αυτό. Γέμισε όμως κατόπιν ο τόπος αντάρτες και οι Ιταλοί κλειστήκανε στα στρατόπεδά τους. Στο δρόμο Αθήνα-Ιωάννινα μόνο δύο φορές τη βδομάδα αποφασίζανε να κινηθούνε και τότε με φάλαγγες ισχυρές και με συνοδεία στρατιωτική αυτοδύναμη.

Νωρίς την Άνοιξη του 1943 το Αρχηγείο των Ανταρτών του ΕΛΑΣ στην Παρνασσίδα είχε συμπληρώσει ένα κύκλο εμφανίσεων στο Βόρειο Παρνασσό, είχε κάνει το εγχείρημα στις φυλακές της Λιβαδειάς (μέσα σε 4-5000 Ιταλούς απελευθέρωσε 70-80 κρατούμενους), έπειτα το εγχείρημα στο Κηφισοχώρι (150 Ιταλοί) όπου σήκωσε την αποθήκη της συγκέντρωσης (45.000 οκάδες καρπούς). Είχε μαζέψει όσους θρασείς Γερμανούς τολμούσανε να ξανοίγονται στα χωριά, θεωρώντας τα σίγουρα όπως πριν.

Είχε καλέσει στον αλησμόνητο συναγεμνό όλα τα χωριά της περιοχής για να σωθεί η Σουβάλα από τους Ιταλούς που είχανε ξεκινήσει από το Δαδί να την κάψουνε, και τώρα το Αρχηγείο, με 130 κιάλας άντρες μόνιμη δύναμη, είχε περάσει ξανά στο νότιο Παρνασσό. Πιάσαμε το πυρπολημένο από την προηγούμενη μάχη μας μοναστήρι του Προφήτη Ηλία και ετοιμαστήκαμε για το τολμηρό μας άνοιγμα: Χρισσό, Σερνικάκι πρώτα και απέναντι στην Αγια-Θυμιά, Βουνιχώρα, Γαλαξίδι.

Στο Χρισσό μπήκαμε νυχτώνοντας στις 3 ή 4 Απριλίου 1943. Μείναμε όλη νύχτα, ξεσηκωμένο όλο το χωριό μιλήσαμε, τραγουδήσαμε (δέκα μόνο χιλιόμετρα το χωριό από Άμφισσα και Ιτιά) και πριν φέξει βρεθήκαμε στο Σερνικάκι, πέντε μόνο χιλιόμετρα από την Άμφισσα.

Στο Σερνικάκι μείναμε όλη τη μέρα. Και την άλλη. Οι σάλπιγγες μας ακουγότανε στην Άμφισσα, γιομάτη ιταλικό στρατό. Και μας λέγανε κατόπιν οι Σαλωνίτες, ότι είχανε ζαρώσει σαν τρομαγμένα γατιά οι Ιταλοί μόλις αχολόγησε η χαραυγή από τα σαλπίσματά μας. Είχαμε πολύ γερούς σαλπινγκτές στο τμήμα, το Γιώργο το Διαβάτη από τη Δεσφίνα, τον Ηλία το Λαμπρόπουλο από την Άμφισσα, τον Ηλία Καλόγερο από την Άμφισσα και άλλους.

Τη δεύτερη μέρα το απόγευμα πεταχτήκαμε στο πλάτωμα πάνω από το Σερνικάκι και μπήκαμε στην Αγια-Θυμιά. Μιλήσαμε και εδώ στον κόσμο, νύχτωσε και το πρωί θα φεύγαμε. Έπεσε τη νύχτα κρύα αντάρα και φυσούσε. Και το πρωί πλάκωσε η ιταλική φάλαγγα. Την είδανε οι σκοποί στο ξάγναντο πάνω από τη Βουνιχώρα σ' ένα άνοιγμα που 'καμε για λίγο η αντάρα και δώσανε συναγεμνό.

Κυθήκαμε έξω από το χωριό δρομαίοι. Πιάσαμε τα αμπέλια. Ο χρόνος δεν μας έπαιρνε, μισή και ανέσωστη θα ήτανε η ενέδρα μας, δεν άφηνε η αντάρα να υπολογίσουμε καλά τον τόπο. Αφήσαμε στο νεκροταφείο απόξω το Σόλωνα και τον Στρογγυλάκο. Ο Λυκούργος, ο Παπασπύρου και ο Ρουμελιώτης (Βασίλης Αποστολόπουλος) τρέξανε μπροστά με τους δικούς τους. Οι άλλοι ανοίγονταν να πιάσουνε θέσεις ανάμεσα. Το ιταλικά αυτοκίνητα φτάνανε κιάλας. Και ξάφνου έγινε το χειρότερο. Κάποιος στην κεφαλή της ενέδρας πυροβόλησε τα αυτοκίνητα, άρχισε να καίγεται το πελεκουδί εκεί πέρα, στριγκλίζανε τα φρένα των αυτοκινήτων και η φάλαγγα έμεινε τελείως έξω από την ενέδρα μας. Αναστατώθηκα.

Όπως είχανε έρθει τα πράγματα κινδυνεύαμε να αποκοπούμε από την πλαγιά του βουνού, το μέρος βοηθούσε τους Ιταλούς να ανοιχτούνε λίγο αριστερά τους, να πιάσουνε ένα πέρασμα με βράχια στην κορφή στ' αμπέλια και να μας κόψουνε κάτω. Φώναζα πως δε θα γίνει μάχη, ειδοποιούσανε η μια ομάδα την άλλη και έφευγε ο Διαμαντής με το τμήμα να πιάσουνε τα βράχια και να προσπεράσουνε προς την πλαγιά. Μείναμε πίσω μερικοί να μαζέψουμε όσους είχαν ανοιχτεί στις θέσεις της ενέδρας. Μπροστά οι μπαταριές συνεχίζονταν άγριες και οι κραυγές των Ιταλών το ίδιο. Και τραβιόμασταν και εμείς αργά και άγρυπνα προς το βράχο. Σταθήκαμε εκεί και περιμέναμε.

Φύτρωναν συνέχεια αντάρτες μέσα από την ομίχλη. Φτάσανε από κάτω και ο Διαβάτης, μερικοί άλλοι ακόμα και σε λίγο φάνηκε άγριος και ο Ρουμελιώτης. Καταλάβαμε πως είχε βγει από τη φωτιά.

Ο Παπασπύρου και ο Λυκούργος κινδυνεύουν μας είπε. Τότε αρχίζουν άγριες ριπές και στο νεκροταφείο είχανε προχωρήσει και εκεί οι Ιταλοί. Τώρα και οι φωνές τους ακούγονταν αλλιώς, ανακουφισμένες ότι είχανε γλιτώσει τον κίνδυνο. Έλα κάτω "μαλαντρίνσο" φωνάζανε και γελούσανε.

Χ..... από το φόβο τους είπα μέσα μου.

Και ξάφνου η ομίχλη είχε ξεφτίσει σε ανάερα κομμάτια και είδαμε τη φάλαγγα μπρος στα πόδια μας. Τέλειος στόχος. «Να τους χτυπήσουμε» χοροπηδούσαν γύρω μου τα αθάνατα παλικάρια. «Δώστου γέροντα» είπα και εγώ στο Διαβάτη.

Σαλτάρισε τότε σε μια ψηλόπετρα ο αλησμόνητος και άρχισε να βογκάει ο τόπος από τη σάλπιγγά του.

«Προχωρείτε!, Προχωρείτε! Προχωρείτε!».

Και ξανά. Γύρισα μια στιγμή και είδα το τμήμα που ανηφόριζε στο βουνό. Χάρηκα το σαστισμένο τους τίναγμα, τους είδα που χύνονταν σα σαΐτες κάτω από την πλαγιά αλαλάζοντας «Αέρα! Αέρα!» Αρχίσανε και οι άλλοι σαλπικτές να σαλπίζουνε και ορμούσαμε όλοι, από παντού, πάνω στην εχθρική φάλαγγα.

Οι Ιταλοί παγώσανε από τον τρόμο τους. Το βάλανε στα πόδια. Άλλοι πηδούσανε στα πρώτα αυτοκίνητα, άλλοι φεύγανε δρομαίοι μέσα στα χωράφια, οι φτέρνες τους στο σβέρκο τους. Μας ξέφυγαν πέντε-έξι αυτοκίνητα. Ένα το πρόλαβε ο Ζωγράφος και δυο-τρεις άλλοι και το λαμπαδιάσανε ο Στρογγυλάκος και ο Σόλωνας με την ομάδα τους. Άλλο τα κάψανε μέσα στο χωριό. Και τα δύο-τρία που έφευγαν τα ζεμάτισε η ομάδα του μπάρμπα-Γιάννη του Καμάρα πέρα από το χωριό.

Αυτά και φτάσανε στην Άμφισσα στάζοντας από κάτω αίματα.

Σε λίγο όλη η υπόλοιπη φάλαγγα ήτανε στα χέρια μας. Μαζέψαμε τους αιχμαλώτους, άλλους τους μαζέψανε οι μαχητικές ομάδες των χωριών που τρέξανε από παντού να προλάβουνε τη μάχη. Ξεχωρίσαμε όσα λάφυρα μπορούσαμε να πάρουμε. Βάλαμε κατόπιν φωτιά στα αυτοκίνητα. Με τη φάλαγγα ταξιδεύανε και κάμποσοι Έλληνες από τα Ιωάννινα. Τους είπαμε τι προτιμούσαν, να μένανε στη δημοσιά ή να έρχονταν μαζί μας, γιατί οι Ιταλοί θα καταφθάνανε άγριοι. Μερικοί προτιμήσανε να μείνουμε. Οι πιο πολλοί ήρθαν μαζί μας. Ανηφορίζαμε για τη Γκιώνα...

Φτάσανε και δύο αεροπλάνα και αρχίσανε βόλτες πάνω από τη φάλαγγα που καιγότανε. Σε λίγο άλλες ριπές. Γυρίσαμε και είδαμε νέα ιταλική δύναμη. Είχε καταφθάσει από την Άμφισσα. Εμείς πλησιάζαμε στην Τρούπη. Τη νύχτα οι Ιταλοί ξαναφύγανε. Κατεβήκαμε και περάσαμε ξανά στον Παρνασσό. Οι Αγιαθymiώτες όλη τη νύχτα στο πόδι κουβαλούσανε πράγματα από τα κατεστραμμένα πια σπίτια τους. Ο αναπόφευκτος φόρος στον αγώνα της ελευθερίας. Περάσαμε μέσα από το μελλοθάνατο χωριό με σφιγμένη καρδιά. Θα βρισκότανε και άνθρωποι (βρίσκονται ακόμα) που θα μα καταλογιζότανε κατηγορία ότι δεν θα καιγότανε το χωριό. Οι πατρίδες, όμως, δε στεριώνονται από τέτοιους ανθρώπους. Οι σκλάβοι που θέλουνε πρώτα τη λευτεριά τους και ύστερα όλα τα άλλα, τα καίνε μόνοι τους τα χωριά τους και τα σπαρτά τους για να μην τα εκμεταλλευτεί ο κατακτητής.

Την άλλη μέρα, από το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία κόψαμε στη μέση τη συνέλευση του τμήματος και μείναμε να βλέπουμε τους πηχτούς καπνούς, που ντουμανιάζανε πάνω από την Αγια-Θυμιά και τη Βουνιχώρα.

«Η Βουνιχώρα καίγεται και η Αγια-Θυμιά ανταριάζει...»

Δεκαεφτά αυτοκίνητα καμένα αφήσαμε στο πεδίο της μάχης και περίπου 40 ήτανε οι αιχμάλωτοι. Νεκρούς στο πεδίο της μάχης και μέσα στα αυτοκίνητα που μας έφυγαν, υπολογίσαμε μέχρι 70. Εμείς δεν είχαμε καμία απώλεια.

Δ. Δημητρίου-Νικηφόρος

(Από εφημ. «ΤΑ ΝΕΑ» 23 Οκτωβρίου 1975)

Αναδημοσίευση στην εφημερίδα ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ (Φ. 247, 7 Ιουλίου 2007)

**Βουνιχώρα,
Απριλίου 1943**

10

PRINT

EMAIL

Το Ολοκαύτωμα

Μνημείο Εκτελεσθέντων

Ήρθε στη συνέχεια η σειρά της Βουνιχώρας. Ξημέρωσε η αποφράδα ημέρα της 10ης Απριλίου 1943. Η περιρρέουσα ατμόσφαιρα είναι άκρως ανησυχητική. Φόβος ήταν απλωμένος παντού. Η σχετική απόσταση από το χώρο που έγινε η Μάχη της Αγίας Ευθυμίας ενίσχυσε την άποψη ότι «δεν θα μας πειράξουν οι Ιταλοί». Η ελπίδα αυτή αποδείχθηκε φρούδα για πολλούς. Όσοι αποφάσισαν να απομακρυνθούν από τα σπίτια και το «βιο» τους εσώθησαν. Οι εναπομείναντες κατά κανόνα γέροντες και παιδιά, παρέμειναν για να γίνουν μάρτυρες ενός Ολοκαυτώματος, μιας φρικτής τραγωδίας, ενός φοβερού δράματος.

Οι Ιταλοί στρατιώτες, ξεχύθηκαν αστραπιαίως μέσα στο χωριό. Τα σπίτια άρχισαν να καίγονται με μια πιστολιά που ξέρναγε φωτιά και φλόγα. Εκείνοι που είχαν φτάσει φεύγοντας στις απέναντι πλαγιές, έβλεπαν με τα ίδια τους τα

μάτια τα σπίτια τους που καίγονταν. Άκουγαν έντονα τους πυροβολισμούς, τους αλαλαγμούς και τους θρήνους της μανιώδους δοκιμασίας της εχθρικής παραφοράς εναντίον των πατέρων και μητέρων μας.

Οι καπνοί και οι οιωγές δημιουργούν απελπισία, αποτροπιασμό και οσμή θανάτου απλώνεται παντού. Οι παππούδες μας, με τρόπο βίαιο και απάνθρωπο, υπό την απειλή της λόγχης, συγκεντρώνονται χωριστά από τα γυναικόπαιδα και κατευθύνονται προς τον «κρανίου τόπον» (Μάνδρα Σκαρτσίνη)...Τα σπίτια καίγονται. Τα γυναικόπαιδα μαζεμένα στα «επάνω αλώνια» (σημερινή πλατεία του χωριού), με προορισμό τα Σάλωνα. Μεταξύ τους συγκαταλέγονται ο αείμνηστος ιερέας Αθανάσιος Βογόμυλος..... Μια πένθιμη λιτανεία που την αποτελούν πρόσωπα ηλικιωμένα. Γιαγιάδες κυρτωμένες απ' τα χρόνια και μικρά παιδιά στην αγκαλιά, βαδίζουν βιαίως προς τη Άμφισσα, για να γίνουν ασπίδα προστασίας σε περίπτωση κάποιας άλλης συμπλοκής με τις αντάρτικες ομάδες.

Σε λίγο θα «κελαηδήσουν» τα πολυβόλα για να σημάνουν το αποκορύφωμα της φρικιαστικής καταστροφής, της εκδικητικής μανίας των Ιταλών. Το αίμα άρχισε να ρέει. Ήταν αίμα αθώων. Μανάδων και γερόντων...Οι γέροντες είναι ήδη στημένοι μπροστά στις κάνες των όπλων. Ζουν στιγμές αγωνίας και τρόμου. Πέντε γυναίκες δολοφονούνται μέσα στα σπίτια τους. Η πυρπόληση συνεχίζεται και οι φλόγες καταβροχθίζουν τα πάντα. Τα γυναικόπαιδα έχουν απομακρυνθεί. Ακολουθεί η βάρβαρη εκτέλεση των αδύναμων πατέρων και παππούδων, ανάμεσά τους ο Ηλίας Κατσάκουλας, ανάπηρος του Αλβανικού έπους με κομματιασμένα τα δύο του πόδια από κρουοπαγήματα στηριζόμενος στις πατερίτσες που τόλμησε να φωνάξει «Ζήτω η Ελλάδα».

Ο Γερμανός αξιωματικός του έκοψε τη γλώσσα μπροστά στα μάτια του πατέρα του, γεγονός που μαρτυρά ο διασωθείς Ιωάννης Αναγνωστόπουλος..Ο 90χρονος Λουκάς Γ. Γκιούλος δέχτηκε επίθεση με λόγχη στα αλώνια του χωριού.

Η Βουνιχώρα παραδομένη στις φλόγες ζει το δράμα της εκτέλεσης και της καταστροφής, την ίδια ώρα τα γυναικόπαιδα ύστερα από πορεία τριών ωρών φτάνουν στην Άμφισσα χωρίς να γνωρίζουν τι έχει γίνει. Τρεις μέρες μετά θα επιστρέψουν στο χωριό πεζοί, για να αντικρίσουν την καταστροφή. Να αντικρίσουν νεκρούς και άταφους τους αδελφούς, τις μητέρες και τους πατεράδες τους. Οι νεκροί ενταφιάζονται χωρίς παπά και ψάλτη. Η Βουνιχώρα ερημώνεται και ζει στην εξαθλίωση, την πείνα και τη δυστυχία.

Μεταφορά από άρθρο του πρωτ .π. Ταξιάρχη Ν.Γκιούλου, Θεολόγου-Φιλολόγου Εφημερίδα, Βουνιχώρα Φωκίδος, Α' Τρίμηνο 1998